

«ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΤΟ
ΣΤΡΑΤΕΥΜΑ»

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ομ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟ ΚΕΝΤΡΟ Ι. ΜΟΝΗΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ
21-10-2010

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Η θρησκευτική υπηρεσία έχει ως αποστολή της τη διαποίμανση αδελφών μας που υπηρετούν στο στράτευμα, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους είναι βαπτισμένοι χριστιανοί ορθόδοξοι και αποτελούν μέλη της μιας αγίας καθολικής και αποστολικής Εκκλησίας. Ανεξάρτητα από το βαθμό συνειδητότητας της χριστιανικής ταυτότητας τους, ή Εκκλησία θεωρεί ότι οι αδελφοί αυτοί πρέπει να τύχουν πνευματικής κυρίως συμπαράστασης. Στόχος είναι ή καλλιέργεια της χριστιανικής ζωής σε μία φάση της ζωής τους που έχουν απομακρυνθεί από το φυσικό πλαίσιο ασκήσεως μιας χριστιανικής ζωής (ενορία-οικογένεια). Πλην, όμως ή *χριστιανική ζωή δεν επιδέχεται αναβολή λόγω στρατεύσεως*. Γι' αυτό ή θρησκευτική υπηρεσία, όχι σαν απρόσωπη διοικητική αρχή αλλά προσωποποιημένη στην μορφή τού στρατιωτικού ιερέως, έρχεται να τονίσει την παρουσία της Εκκλησίας στο στράτευμα.

Οι ένστολοι αδελφοί μας είναι *σαρξ εκ της σαρκός τής Εκκλησίας*, δεν είναι αποκομμένοι από το σώμα της. Ευρίσκονται σε σύνδεσμο με τον τοπικό Επίσκοπο, ο οποίος είναι «εις τύπον και τόπον Χριστού» και εγγυάται την ενότητα που πρέπει να υπάρχει αφενός μεταξύ των στρατιωτικών ιερέων και τού ιδίου, καθώς και των παρεπιδημούντων στρατιωτικών, μονίμων και επί θητεία, αξιωματικών και οπλιτών, ανδρών και γυναικών, που ευρίσκονται στην επισκοπική του περιφέρεια.

Πέραν όμως από την εκκλησιολογική βάση των τεσσάρων γνωρισμάτων της Εκκλησίας (δηλ. ενότητα, αγιότητα, καθολικότητα και αποστολικότητα), οι *επιμέρους λειτουργίες του ποιμαντικού έργου* που πραγματώνει η ποιμαντική διακονία της θρησκευτικής υπηρεσίας (*μαρτυρία, λατρεία, κοινωνία και διακονία*) έχουν κατ' εξοχήν *Εκκλησιολογική* βάση. Και οι τέσσερις έχουν χριστολογική προέλευση και μη λησμονούμε ότι « Η Εκκλησία είναι ό ίδιος ό Χριστός παρατεινόμενος εις τούς αιώνας». Μόνο *αγαθά* αποτελέσματα μπορούν να υπάρξουν από ενέργειες που μοιράζονται σ' αυτές τις τέσσερις λειτουργίες Και υλοποιούν την *πνευματική διακονία* τής θρησκευτικής υπηρεσίας στο στράτευμα. Η διακονία αυτή έχει ένα και μοναδικό σκοπό, τη συγκρότηση σύμπασας τής Εκκλησίας της οποίας τα μέλη είναι σφιχτοδεμένα σε μία άρρηκτη ενότητα.

Εισαγωγικά

Οι μέχρι τώρα εκλεκτοί και σεβαστοί ομιλητές ανέπτυξαν πολύ σημαντικές πτυχές της «Ποιμαντικής Διακονίας της Εκκλησίας στις Ένοπλες Δυνάμεις». Είτε ανατρέχοντας στην ιστορική εξέλιξη του θεσμού της θρησκευτικής υπηρεσίας στο ελληνικό στράτευμα και διεθνώς και πώς έχουν σήμερα τα πράγματα. είτε εξετάζοντας την αγιαστική αποστολή του κληρικού. είτε αναλύοντας ποιμαντικούς τρόπους και μεθόδους για την καλλιέργεια της μυστηριακής ζωής και του κηρύγματος στους εν στολή υπηρετούντας αδελφούς μας, άνδρες και γυναίκες,

αξιωματικούς και οπλίτες.

Σ' εμένα ανετέθη να διερευνήσω τις εκκλησιολογικές βάσεις της θρησκευτικής υπηρεσίας που έχει ως αποστολή της τη διαποίμανση αδελφών μας που υπηρετούν στο στράτευμα και αποτελούν μία ειδική ποιμαντική κατάσταση. Ας έλθουμε, λοιπόν, πίσω στα βασικά (B to B = Back to the Basics).

ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ

ποια είναι αυτά τα βασικά; τα μέλη του στρατεύματος στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι βαπτισμένοι χριστιανοί ορθόδοξοι και αποτελούν μέλη της μίας, αγίας καθολικής και αποστολικής Εκκλησίας. Ανήκουν δηλαδή στην Ποίμνη που Ποιμένας της είναι ο Χριστός. Ανεξάρτητα από το βαθμό συνειδητότητας της χριστιανικής ταυτότητας τους, ή Εκκλησία θεωρεί, ότι οι αδελφοί αυτοί κατά την ασκήσει του έργου τους επί μονίμου η προσωρινής βάσεως στο στράτευμα, *πρέπει να* τύχουν συμπαράστασως εκ μέρους της σε *όλο* το φάσμα των αναγκών τους. Ανήκει στα καθήκοντά της ή στήριξη των στρατιωτικών και ή καλλιέργεια της χριστιανικής ζωής σε μία φάση της ζωής τους που πολλοί κίνδυνοι καιροφυλακτούν να τους αποπροσανατολίσουν. Ιδιαίτερα μάλιστα που υπηρετώντας στο στράτευμα έχουν απομακρυνθεί από το φυσικό πλαίσιο ασκήσεως μίας χριστιανικής ζωής που είναι ή οικογένεια τους και ή Ενορία τους. Πλην, όμως, *ή Χριστιανική ζωή δεν επιδέχεται αναβολή λόγω στρατεύσεως. Και* εδώ, ή θρησκευτική υπηρεσία όχι σαν απρόσωπη διοικητική αρχή αλλά *προσωποποιημένη* στην μορφή του στρατιωτικού ιερέως, έρχεται να τονίσει την παρουσία της Εκκλησίας στο στρατό. Εδώ, κυριολεκτικά, μπορεί να εφαρμοσθεί ο όρος που αποδίδεται στην επί γης Εκκλησία ως *στρατευμένης Εκκλησίας* σε αντίθεση με την *θριαμβεύουσα* Εκκλησία.

Στρατιωτική ορολογία

Εδώ, μπορούμε να κάνουμε παρεμπιπτότως μία μικρή παρένθεση για να υπενθυμίσουμε, ότι στην Καινή Διαθήκη έχουμε χρήση μιας *στρατιωτικής ορολογίας*. Αναφέρονται οι λέξεις στρατεία, στρατευεσθαι, στράτευμα, στρατηγός, στρατιά, στρατιώτης, στρατολογειν, στρατοπέδαρχος, στρατόπεδον, εκατόνταρχος και μάλιστα εθνικός ρωμαίος, στον όποιον ό Χριστός θεράπευσε τον δούλο του και στον όποιο βρήκε «τέτοια πίστη που δεν είχε συναντήσει ούτε ανάμεσα στους Ισραηλίτες» (Λουκα 7, 9). Αναφέρεται στα αποτελούντα μian πανοπλία μέρη: ζώνη, θώρακα, υποδήματα, θυρεον (ασπίδα), περικεφαλαία, μάχαιρα (Εφεσίους 6, 10-20). *Βέβαια* όλ' αυτά *προσεγγίζονται* με τρόπο *πνευματικό*. Οφείλουμε να συγκακοπαθήσουμε ως καλοί στρατιωται τού Χριστού (2 Τιμόθεον, 2, 3) και την πανοπλία μας να την αποτελούν: ή αλήθεια, ή δικαιοσύνη, ή ειρήνη, ή πίστη, ή σωτηρία, ό λόγος τού Θεού, ή προσευχή. Έχουμε, λοιπόν, αφορμές και λεκτικές για να προσεγγίσουμε τη βαθύτερη σχέση που μπορεί κανείς να αναπτύξει μεταξύ στρατού και Εκκλησίας και ιδιαίτερα τού ποιμαντικού της έργου στις τάξεις του.

ΣΑΡΞ, ΕΚ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ

Η διοικούσα Εκκλησία κατά ταύτα, σε αγαστή συνεργασία με την πολιτική και στρατιωτική *ηγεσία*, ή οποία αναγνωρίζει την ευεργετική παρουσία στο στράτευμα θρησκευτικών λειτουργών, φροντίζει να κάνει αισθητή την παρουσία της με το ποικίλο έργο της. Οι ένστολοι αδελφοί μας, είναι *σαρξ Εκ της σαρκός της* ευρισκόμενοι σε ειδική κατάσταση που χρειζουν ποιμαντικής μέριμνας και φροντίδας.

Δεν είναι αποκομμένοι από το σώμα της Εκκλησίας. Είναι καθ' όλα Ενσωματωμένοι στο ίδιο σώμα όπως και οι λοιποί χριστιανοί. στην ίδια *Ενότητα της μιας Εκκλησίας*, στην ίδια αγιάζουσα Χάρη, στην ίδια *οικουμενικότητα* και στην ίδια *αποστολικότητα* έφ' όσον ευρίσκονται σε σύνδεσμο με τον τοπικό επίσκοπο, τον φορέα της συνεχούς αποστολικής διαδοχής και συνεπώς σε σύνδεσμο με τον Ιησού και την Εκκλησία Του σύμπασαν έτσι όπως πραγματώνεται σε κάθε Θ. Λειτουργία. (Βλ. τη *Διάταξη της Προσκομιδής* συντεθεία υπό τού Πατριάρχου Φιλοθέου ατού Α.Μ. Σταυροπούλου, *Μνήμη και Λήθη*, Έκδ. Λύχνος, Αθήνα 1989, α. 34.)

Και στην πιο απομακρυσμένη εκκλησιαστική κοινότητα, σε καιρό πολέμου η ειρήνης, πραγματώνονται στη Θ. Λειτουργία τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Εκκλησίας έτσι όπως Ο πιστός λαός αναγγέλλει στο Σύμβολο τής Πίστεως και δηλώνει απερίφραστα ότι ναι πιστεύει εις Μίαν Άγίαν, Καθολικην και Αποστολικην Έκκλησίαν, όπου το πιστεύει δεν είναι μόνο νοησιαρχικό, πιστεύει αλλά και εμπιστεύεται. Μ' αυτόν τον τρόπο ή Εκκλησία γίνεται, γεννιέται και αναγεννάτε. Αυτό το εκκλησιαστικό γεγονός δεν είναι δυνατόν να το αμφισβητήσει κανένας και είναι ή αμετάθετη και απροϋπόθετη βάση για την εξειδικευμένη μορφή ποιμαντικής διακονίας κοντά στους στρατευμένους αδελφούς μας. Η ενότητα αυτή καλλιεργείται σε πρώτη φάση με την ενότητα που πρέπει να υπάρχει μεταξύ στρατιωτικών ιερέων και του τοπικού επισκόπου. Να μη λησμονούμε το χωρίον του αγίου Ίγνατίου του Θεοφόρου: «όπου ο επίσκοπος εκεί και ή Καθολική Εκκλησία». Και όπως ο ίδιος τονίζει, ή αρμονία στις σχέσεις επισκόπου και πρεσβυτέρων παρομοιάζετε με την συμφωνία που εξέρχεται από τις χορδές και την κιθάρα μαζί: οι πρεσβύτερο με τον επίσκοπο ως χορδαι κιθάρα.

Διακριτές Αρμοδιότητες

Οπωσδήποτε, με την υπάρχουσα καθιερωμένη τάξη οι στρατιωτικοί ιερείς υπάγονται στην Διεύθυνση Θρησκευτικού του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Αμύνης και γνωρίζουμε ότι Ο Διευθυντής της, αίδεσιμολογιώτατος πρωτοπρεσβύτερος π. Νικόλαος Γουρδούπης είναι σύμβουλος του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ σε όλα τα θρησκευτικά θέματα και στα θέματα του Θρησκευτικού Σώματος. Έκτος των άλλων που επιλαμβάνεται μεριμνά και για τις ανάγκες των υπ' αυτόν υπηρετούντων Ιερέων. "Όπως είναι γνωστό, το Θρησκευτικό Σώμα των Ενόπλων Δυνάμεων εξαρτάται πνευματικώς και κανονικώς εκ της '1. Συνόδου (βλ. Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδος 2010, σ. 867-868). Πλην, όπως, Ο τοπικός επίσκοπος, εκεί, δηλαδή, όπου υπηρετούν εκάστοτε οι στρατιωτικοί ιερείς και έχουν την αναφορά τους προς αυτόν, είναι εκείνος ο οποίος οφείλει να έχει την ποιμαντική τους φροντίδα ως κατ' εξοχήν ποιμήν ποιμένων και κατά κύριο λόγον ασκών την Ποιμαντική των Ποιμένων εις τα όρια τής δικαιοδοσίας του και είναι «εις τύπον και τόπον Χριστού». Ποιμαντική μέριμνα οφείλει να έχει και προς τους παρεπιδημούντας στρατιωτικούς που ευρίσκονται στην επισκοπική του περιφέρεια. Δεν ανέφερα τυχαία την λέξη *παρεπιδημούντας*. Η Εκκλησία μας σε κάθε ακολουθία της *εύχεται* γι' αυτούς και νομίζω ότι είναι εύστοχη ή αναφορά σ' αυτούς ως ποιμαιομένων υπό του Επισκόπου. Δεν επιθυμώ εις την παρούσα συγκυρία να θίξω το ζήτημα τής αναγκαιότητας η μη θεσμοθετήσεως θέσεως Επισκόπου - Διευθυντή τής Θρησκευτικής Υπηρεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων. Άλλοι αρμοδιότεροι εμου περί το Κανονικον Δίκαιον θα είναι σε

θέση να εκφέρουν θεμελιωμένη άποψη περί αυτού του θέματος. Άλλωστε ό εκ των ομιλητών της παρούσης Ημερίδας και μέλος της Επιτροπής μας πανοσιολογίτατος Αρχιμανδρίτης κ. Μελέτιος Κουράκλης εις τας *Θέσεις και Προτάσεις* στο Αντί Επιλόγου Τμήμα του εμπειριστατωμένου βιβλίου του *Θρησκευτικοί Λειτουργοί στο στρατεύμα δια μέσου των αιώνων*, Αθήνα 2010, σ. 737-782, προτείνει τη θεσμοθέτηση θέσεως Έπισκόπου

Διευθυντή της Θρησκευτικής Ύπηρεσίας αναφερόμενος και σε παλαιότερες ρυθμίσεις (σ. 767-768 και υποσημείωση 63). Το ζήτημα απαιτεί περαιτέρω συζήτηση.

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ; ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ; ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Πέραν όμως από την εκκλησιολογική βάση των τεσσάρων γνωρισμάτων της Εκκλησίας που υλοποιούνται με τη στενή σχέση επισκόπου και στρατιωτικών ιερέων, και οι *Επιμέρους λειτουργίες του ποιμαντικού έργου* που πραγματώνει ή ποιμαντική διακονία της θρησκευτικής υπηρεσίας έχουν κατ' εξοχήν *Εκκλησιολογική βάση*, ποιες είναι αυτές οι Λειτουργίες; 1) Η *μαρτυρία*, 2) η *λατρεία*, 3) η *κοινωνία* και 4) η *διακονία*. Και οι τέσσερις έχουν χριστολογική προέλευση και μη λησμονούμε ότι «ή Εκκλησία είναι ο ίδιος ο Χριστός παρατεινόμενος εις τους αιώνες». Και οι τέσσερις αυτές λειτουργίες ανάγονται στον ίδιο τον Χριστό και μάλιστα στο *τρισσό αξίωμα* του Προφήτου (μαρτυρία), του Αρχιερέα (λατρεία) του Βασιλέα (κοινωνία) και *εμπεριέχει τη διακονία που*, (Για τις λειτουργίες του ποιμαίνειν βλ. Α.Μ. Σταυροπούλου, *Επιστήμη και Τέχνη της Ποιμαντικής*, Έκδ. Αρμός, Αθήνα 1997, σ.57-62.) *προϋποτίθεται και ενσαρκώνεται στη μορφή του καλού ποιμένος, ό Όποιος ήλθε διακονησαι και όχι διακονηθηναι* (Ματθαίου 20, 28). Η διακονία στη πλήρη της έκταση διαφωτίζεται από τη διήγηση του Ευαγγελίου της Κρίσεως (Ματθαίου 25, 31-(6) στην οποία ο Κύριος αναλύει «χριστολογικά» το πνεύμα της (<<εμοί εποιήσατε>>). Σε τελευταία ανάλυση ή διακονία οίκοδομεί με τρόπο φανερό το μυστικό σώμα του Χριστού, δηλαδή την Εκκλησία (<<είδες γάρ, τον άδελφόν σου, είδες τον Θεόν σου>>).

Πνευματική Διακονία

Δεν χρειάζεται να μακρηγορήσω πάνω στις ποικίλες εκφάνσεις των λειτουργιών και τι δράσεις μπορούν να προκύψουν για τον στρατιωτικό ιερέα και τους βοηθούς του προς το ποίμνιο που τους έχει ανατεθεί να ποιμάνουν. Περιληπτικά και εν σύνοψη αναφέρονται στο Τμήμα Β' που Επιγράφεται Πνευματική Διακονία του κεφαλαίου Η Εκκλησία εις τας Ενόπλους Δυνάμεις στα *Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδος 2010*, σ. 868. Οι προλαλήσαντες ομιλητές μας ανέπτυξαν ήδη ό καθένας από τη σκοπιά του αυτό το έργο.

Αγαθά αποτελέσματα

Αν θελήσουμε τώρα να δούμε τα *αγαθά αποτελέσματα* ενεργειών που μοιράζονται σ' αυτές τις τέσσερις λειτουργίες θα διαπιστώναμε τα έξης. Ένα καλό ιεραποστολικό κήρυγμα, πού προδιαθέτει σε μετάνοια και επιστροφή, μία ωραία ομιλία πού μας παρηγοράει και μας προτρέπει στην επιδίωξη των αρετών και της χριστιανικής ζωής, μία επίκαιρη και με κατάλληλες μεθόδους διδασκαλία, πού εμπεδώνει μέσα μας τη χριστιανική γνώση και τον πόθο να καλλιεργήσουμε το χριστιανικά μορφωτικά ιδεώδη, μία κατήχηση πού μας δημιουργεί την Επιθυμία να εκβαθύνουμε στις

αλήθειες της πίστεως εξυπηρετούν τη μαρτυρία (Περαιτέρω βλ. Αρχιμ. Μελετίου Π. Κουράκλη, *Θρησκευτικοί λειτουργοί! στο στράτευμα διά μέσου των αιώνων*, Αθήνα 2010, στο Αντι Έπιλόγου την ανάπτυξη των παραγράφων περί Εκκλησιαστικής, Εθνικής και Ανθρωπιστικής Διακονίας της Θρησκευτικής Υπηρεσίας, σ. 737-765) και λειτουργούν προς την κατεύθυνση αυτή.

Μία αγαθή διαπροσωπική σχέση πού αναπαύει τούς ερχομένους σε αυτή την κοινωνία, είτε λίγοι είναι αυτοί είτε πολλοί ένας λόγος παρηγοριάς πού αποτείνουμε σε περισσότερους ή λιγότερους ανθρώπους με τούς οποίους ερχόμαστε σε σχέση, οι κατάλληλες συνθήκες πού δημιουργούμε, για να έπι-κοινωνήσουμε ή να συν-κοινωνήσουμε με τούς άλλους αδελφούς ή συνανθρώπους μας, βοηθούν στην κοινωνία και επικοινωνία μαζί τους. Σειρά ενεργειών πού αναλαμβάνουμε για να ανακουφίσουμε τον πόνο, να παρασταθούμε στην αρρώστια, να Φιλοξενήσουμε τούς κατατρεγμένους και τούς αστέγους, να δώσουμε Ψωμί και νερό στους πεινασμένους ή να ντύσουμε τούς γυμνούς, κοντολογίς να βοηθήσουμε τούς παλαιούς ή τούς νεόπτωχους (κατά το νεόπλουτους) στις υλικές τους ή στις πνευματικές τους ανάγκες υλοποιούν με τον καλύτερο τρόπο τη διακονία.

Ακόμα, ό άψογος τρόπος τελέσεως των ιερών ακολουθιών, οι τελετουργικές λεπτομέρειες πού εφαρμόζουμε στη Θεία Λειτουργία και στα ιερά μυστήρια, ή όλη τάξη πού επικρατεί κατά τις ιεροπραξίες, βοηθούν στο να λαμβάνει χώρα μία λατρεία πού να δοξάζει τον Θεό και να είναι στο ύφος του ανθρώπου. Ό άνθρωπος να μπορεί να ξαναβρίσκει την άφεση των αμαρτιών, τη συμφιλίωση και την καταλλαγή με το Θεό, την ίαση των ασθενειών, την ενδυνάμωση για την αναδοχή τής νέας αποστολής του, τη χάρη για να πορευτεί με το σύντροφό του και τα παιδιά του στην κοινωνία του γάμου, το ζωντανό Ψωμί και το ζωντανό νερό γεια την πορεία του στήνε αποβολή των παθών και την κατάκτηση των αρετών, την ευλογία του Θεού για να αναλάβει την εργασία του και τα έργα των χειρών του, για να μεταλάβει των αγαθών τής γης και να μετέχει στη φύση και να τη χρησιμοποιεί φυλάσσων αυτήν.

'ΕΝΑΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ. Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ;

Εκείνο, όμως, που πρέπει να συγκρατήσουμε είναι ότι όλες αυτές οι λειτουργίες όσο και να διαφοροποιούνται στις μορφές που θα πάρουν ενεργοποιούμενες, δεν αυτονομούνται, δεν λειτουργεί, δηλαδή, ή μία ανεξάρτητα από την άλλη αλλά συντονίζονται, έτσι ώστε όλες να σκοπεύουν στον ένα και μοναδικό σκοπό πού αναφέρθηκε. Έτσι, είτε δίδουμε μαρτυρία στην ιεραποστολή, στο κήρυγμα, στην κατήχηση, στη διδασκαλία' είτε συναγόμεστε για να λατρεύουμε το Θεό φιλοκάλως και να αγιασθούμε στα ιερά μυστήρια της Έκκλησίας μας, στις ιερές ακολουθίες και ιεροπραξίες και στο κατ' εξοχήν Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας στα πλαίσια της θείας Λειτουργίας' είτε κοινωνούμε και επικοινωνούμε μεμονωμένα η σε μικρές και μεγαλύτερες ομάδες' είτε διακονούμε υπηρετώντας τον άνθρωπο στις ανάγκες του (φτώχεια, αρρώστια, ξενιτιά, αθλιότητα κοινωνική και ατομική)' φροντίδα μας είναι όλες αυτές οι ενέργειες να δείξουν στον άνθρωπο τη θέση του, πού ανήκει και που είναι καλεσμένος να εισέλθει Δηλαδή ενεργώντας κατά τον ένα η τον άλλο τρόπο Οφείλουμε να έχουμε συνείδηση της ποιμαντικής διαστάσεώς του, δηλαδή τι εξυπηρετεί και πού σκοπεύει ο τρόπος με τον οποίο ενεργούμε. Εμείς στην Εκκλησία δεν δίνουμε μαρτυρία για τη μαρτυρία' δεν αγιάζουμε για να αγιάζουμε (σαν ο αγιασμός να αφορούσε μόνο αυτόν πού αγιάζει η αγιάζεται, σαν κάτι το ατομικό και το

μεμονωμένο)' δεν κοινωνούμε η επικοινωνούμε η συν-κοινωνού με για να βρισκόμαστε απλώς σε επαφή η σε συζήτηση, δεν διακονούμε απλώς για να διακονούμε και νά παρέχουμε υπηρεσίες' με λίγα λόγια δεν υπηρετούμε κάποιον δόγμα αντίστοιχο εκείνου που κηρύσσει ότι είναι "ή τέχνη για την τέχνη". "Ότι γίνεται στην Εκκλησία γίνεται για την Εκκλησία. Για να αισθανθούν οι άνθρωποι ότι γίνονται Εκκλησία, ότι ανήκουν στην Εκκλησία, ότι συνάγονται σ' αυτή τη νέα μονάδα και ότι τους παρέχεται, έχει την πηγή του σ' αυτόν τον νέο τρόπο διαχείρισεως, που οφείλεται στη φανέρωση της Οικονομίας του Θεού στον κόσμο.

Ξαφνικά οι άνθρωποι συνειδητοποιούν ότι δεν είναι ριγμένοι και χαμένοι σ' ένα κόσμο άσχετο και κενό νοήματος, όπως ορισμένοι ευαγγελίζονται" ανήκουν σε μία καινή ανθρωπότητα, που συνάγεται και συγκεντρώνεται περί τον ένα Ποιμένα και Σωτήρα Θεό βρίσκονται στην περιφέρεια ενός κύκλου που όσο πλησιάζουν προς το κέντρο του τόσο προσεγγίζουν ο ένας τον άλλο περισσότερο, για να γίνουν τελικά όλοι Ένα, Ένα με τον Ένα Θεό (ασυγχύτως, ατρέπτως, αδιαιρέτως, αχωρίστως)'. Μεγαλειώδη εικόνα αλλά και πραγμάτωση αυτής της ενότητας, αυτής της «παγκόσμιας σύναξης» έχουμε στη σφραγίδα του προσφερομένου για τη θεία Ευχαριστία άρτου. Έν παρατάξει αποτυπώνεται το πλήρωμα, «σύμπασα ή Εκκλησία», της οποίας τα μέλη είναι σφιχτοδεμένα σε μιαν άρρηκτη ενότητα. Η πραγματικότητα αυτή αποδίδεται θαυμάσια στη Διάταξη της Προσκομιδής την συντεθείσα υπό του Πατριάρχου Φιλόθεου: Ίδωμεν δι πως και δια τούτου του θείου τύπου και του λόγου της ιεράς προσκομιδής τον Ιησού αυτόν και την εκκλησίαν αυτού σύμπασαν όρωμεν. Μέσον αυτόν τον Χριστόν, το αληθινό φως, την ζωή την αιώνιον Κεκτημένην υπο Αυτού και συνεχομένην. Αυτός γάρ δια του άρτου μέσον εστί. Η μήτηρ δε δια της μερίδος εκ δεξιών, άγγελοι δε και άγιοι εξ αριστερών, ύποκάτω δε άπαν των αυτών πιστευσάντων ευσεβές άθροισμα. Και τούτο εστί το μεγα μυστήριον' Θεός εν ανθρώποις και Θεός εν μέσω θεών, θεούμενων εκ του κατά φύσιν όντος Θεού σαρκωθεντος υπέρ αυτών. Και τούτο η μέλλουσα βασιλεία και της αιωνίου ζωης το πολίτευμα. Θεός μεθ' ημων όρώμενός τε και μεταλαμβανόμενος. Και ου χώρα άπίστοις, ουδι γε μην έτερόφροσι. Τις γάρ κοινωνία φωτι προς σκότος; Έπει και εξαρουσι, φησί, τους πονηρούς εκ μέσου των δικαίων οι άγγελοι». Αυτή την απεικόνιση προσεγγίσεως και εγγύτητας χρησιμοποιώντας τον γεωμετρικό κύκλο ως βοηθητικό σχήμα περιγράφει ο αββάς Δωρόθεος στην ΣΓ' Διδασκαλία του, Περί του μη κρίνειν τον πλησίον, παρ. 78, 1981, Αββά ΔΩΡΟΘΕΟΥ, Έργα Ασκητικά, Έκδ. Ετοιμασία», Αθήναι 1981, σ. 202-203.